

Становище

върху дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен “доктор”

Автор на дисертационния труд: ИВАНА ПЕШИЧ, докторант редовна форма обучение по научната специалност “Теория и практика на превода”, професионално направление 2.1. Филология, област на висше образование 2. Хуманитарни науки, в Катедрата по славистика и балканистика при Филологическия факултет на ЮЗУ „Н. Рилски” – Благоевград.

Тема на дисертацията: „Преводачески трансформации в съвременни преводи на библейски текстове“

Член на научното жури: доц. д-р Борис Анатолиевич Наймушин, 2.1 Филология (теория и практика на превода – английски език)

***

Актуалност на дисертационния труд

Заявената цел на дисертационния труд е да се проследи историческото развитие на преводната библейска традиция с акцент върху съвременните преводачески трансформации в съвременните европейски преводи на библейски текстове в новата европейска история, и по-специално преводите на Библията на новобългарски език.

Библейският превод е важна тема, която винаги ще бъде актуална. За съжаление, нито в автореферата, нито в самата дисертация авторът не заявява ясно и недвусмислено с каква цел възнамерява да анализира „съвременните преводачески трансформации в съвременните европейски преводи на библейски текстове в новата европейска история“. С други думи, не са ясно формулирани и разграничени обектът, предметът и задачите на изследването. Ако приемем, че предмет на изследване са преводаческите трансформации, то задачите на изследването остават неизяснени.

Авторът също така не уточнява кои точно съвременни европейски преводи ще анализира и какъв времеви период обхваща „новата европейска история“.

Запознатост с анализирания научен проблем, преглед на литературата и структура на дисертационния труд

Заявената тема – „Преводачески трансформации в съвременни преводи на библейски текстове“ – предполага да има глава, посветена на прегледа на литературата именно по въпросите на преводаческите трансформации в библейския превод. Трябва да бъде изяснен терминологичният апарат, с който

авторът ще борави в своето изследване, а именно понятията „преводаческа трансформация“, „преводаческа стратегия“, „метод на превода“, „техники на превод“ и т.н. В науката има различни мнения по тези въпроси, и авторът е длъжен да представи съществуващите възгледи и след това да предложи своето мнение по тези важни въпроси. Един такъв общ преглед има например в статията „За похватите в превода: опит за описание“ от Венета Сиракова и Станимир Мичев (<https://shorturl.at/Howbp>).

Тъй като такава глава липсва, преглед на литературата по темата на дисертацията няма, терминологичният апарат не е изяснен, то трябва да приемем, че авторът (1) не е запознат с анализирания научен проблем или (2) не е запознат изискванията и правилата на научното изследване. Самата дума „трансформация“ или „трансформации“ се среща точно 8 (осем) пъти в текста на работата.

Предложената дисертация се състои от Увод (стр. 4-11), три глави (стр. 6-123), Заключение (стр. 123-124) и Използвана литература (стр. 124-136).

В Увода авторът прави известен опит да говори за превода и преводаческите трансформации като заявява, че в него „разглежда същностите и характеристиките на превода, неговото възникване и историческо развитие, и общите характеристики на библейските преводи“. Изложението е прекалено общо и хаотично, дава се разнообразна информация от теорията на превода, историята на библейския превод и т.н. Задачите на изследването обаче остават неизяснени.

Първа глава (стр. 12-40) „История на библейския превод. Древни преводи и рецензии на Свещеното Писание“ и Втора глава (стр. 40-95) „Български преводи на Библията“ предлагат преглед на общоизвестна фактология, която е представена без оглед към темата, която е „преводаческите трансформации в съвременните преводи на библейски текстове“. Двете глави имат общ обем 72 страници и представляват повече от половината на общия обем на дисертацията.

Известно отношение към темата на дисертацията има общият анализ на бележките към превода на Иван Рилски (с. 64-66), който обаче е наистина много общ.

Трета глава (стр. 96-123) „Изготвяне на съвременния синодален превод на Библията представя, по думите на автора, нови данни от архива на акад. д-р Иван Гошев (1896-1965) и „разглежда обстойно въз основа на исторически и архивни материали трудния и продължителен път на ползвания каноничен Синодален превод на Стария и Новия Завет на Св. Писание на новобългарски език“.

В Заключението (стр. 123-124) авторът представя приносните моменти на дисертацията.

Съответствие между цели и задачи и избраната методика на изследване

Както вече отбелязахме по-горе, задачите на дисертацията не са посочени, т.е. не става ясно с каква цел авторът иска да анализира „преводаческите

трансформации в съвременните преводи на библейски текстове“, не са уточнени сравняваните езици и времевата рамка. От друга страна, авторът не говори и за методиката на своето изследване. Думата „методика“ не се среща нито веднъж в текста.

Нещо повече, има несъответствие между заявената тема и реалното съдържание на дисертацията. В текста няма примери на преводачески трансформации в съвременни преводи, няма ексцерпиран материал, няма корпус. От тази гледна точка повечето „приносни моменти“, посочени от автора, са безоснователни. Например, като приноси е посочено следното:

„2. Разглежда преводните трансформации в съвременните европейски преводи на библейски текстове в новата европейска история“.

9. В оценката на ексцерпирания материал се съчетават Теорията на междуезиковия превод и други научни исторически и богословски теории.“

От текста на дисертацията не става ясно как авторът стига и до следния принос:

5. Убедително се преодолява едностранния теоретичен преводачески аспект в разглеждането на преводните трансформации. Библейските преводи се разглеждат НЕ като преводи на авторски литературни текстове, а като междуезиково трансформиране на свещено писание.

В текста не намерих дискусия по въпроса за „едностранния теоретичен преводачески аспект в разглеждането на преводните трансформации“, какво точно представлява този едностранен аспект и как авторът „убедително“ го преодолява.

Също така не става ясно как авторът стига до следния принос:

6. Работата красноречиво и недвусмислено преодолява традиционното противоречие и традиционното противопоставяне: от една страна се приема консервативния постулат, че никой няма право да променя каквото и да било в светото писание, а от друга страна се признава съществуването във вековете на различни варианти и версии на преводи на библейски текстове.

Думата „постулат“ се среща в текста само в този принос. Думата „противоречие“, освен в приноса, се среща само веднъж в текста, където авторът просто констатира, че

Втората особеност на преводаческата практика, важна за теорията на библейските преводи в областта на създаването на съвременните преводни версии на Библията, е проследеното в историята **противоречие** между различния опит, от една страна, да се дешифрират и предадат възможно най-точно всички значения на текстовете на Свещеното Писание, и от друга страна, да се препредаде преведения библейски текст максимално ясно, вярно и достъпно дори за неподготвен читател.

С други думи, в текста на дисертацията няма дискусия по този въпрос и съответно такъв принос не може да има.

Всъщност темата на дисертацията е **„Научният архив на протоерей акад. д-р Иван Гошев (1896-1965) като извор за историята на Синодалния библейски превод на Библията от 1925 г.“** Проучването и представянето на част от архива на акад. Гошев наистина може да се смята за приносен момент, но не и в дисертация, която се казва „Преводачески трансформации в съвременни преводи на библейски текстове“.

Въпроси към докторанта

Смятам, че в текста на становището има достатъчно бележки, които поставят въпроси пред докторанта.

Също така съм готов, при желание от страна на докторанта, да обсъдим възможностите трудът да бъде преработен. Предлагам на автора също така да се запознае с някои мои текстове в областта на библейския превод:

Наймушин, Б. (2009). *За превода и Библията. Тенденции и подходи в съвременни англоезични преводи на Светото писание*. НБУ. (хабилитационен труд)

Наймушин, Б. (2022). Св. Йероним и рогата на Мойсей: не съдете прибързано. ГОДИШНИК „ЧУЖДИ ЕЗИЦИ И КУЛТУРИ“ Том 3, 2020–2021. Издателство на Нов български университет, 2022 г. С. 165-178.

Наймушин, Б. (2005). Ръкописната Библия: митът за Средновековието през третото хилядолетие на християнството. Минало, 2, 77-87. ISBN: 13103451 За списанието Минало правилният ISSN е 1310-3415

Наймушин, Б. (2005). Магическата сила на словото: от Библията на крал Джеймс до невролингвистичното програмиране. Бояджиева, Е. (съст.). Език, литература, култура. Департамент „Приложна лингвистика“, НБУ, 232-241.

Naimushin, B. (2004). Biblical Translation As Dialogue With God: Reflections on the Exegesis and Translation of Psalm 22 (LXX 21). В: Степанов, Ц., Вачкова, В. (съст.). Civitas Divino-Humana. В чест на професор Георги Бакалов. София: Център за изследвания на българите ТАНГРА ТанНакРа ИК, 139-150.

Naimushin, B. Holy Scriptures a l'Anglais to suit any locale. Yankova, D. (ed.) (2007). Canada: A View from Without. NBU, 33-42. ISBN-10: 9545354690. ISBN-13: 978-9545354694

Naimushin, B. (2007). Seducing the Bible to Condition the World. Trendafilov, V. & Vassileva, I. (eds.) Boundaries, Boundary Crossing, Cross-Boundary Transfer. Proceedings of the 2007 BSBS and BASA Annual Conference. South-Western University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria, 9-12 November 2007, 171-177.

Наймушин, Б. (2007). Християнството като религия на превода, или Biblia L10N за homo famelicus. В: За човека и езика. Сборник научни статии, посветени на 60-годишнината на проф. д.ф.н. Майя Пенчева. София: Университетско издателство "Св. Климент Охридски", 501-509.

Наймушин, Б.(2008). Съвременното преводознание и проблеми на библейския превод. В: L'Homme dand le texte: Melanges offerts a Stoyan Athanassov a l'occasion de son 60 anniversaire = Човекът в текста : Юбилеен сборник в чест на Стоян Атанасов. София: Университетско издателство "Св. Климент Охридски", 325-336.

Позволявам си да препоръчам тези свои текстове с цел да покажа, че притежавам достатъчна компетентност по въпросите на библейския превод, като освен това имам и магистърска степен по хебраистика от НБУ. Сред рецензентите на хабилитационния ми труд бе и проф. протопрезвитер Николай Шиваров.

Заклучение

Дисертационният труд на ИВАНА ПЕШИЧ демонстрира несъответствие между заявената тема и съдържанието на изследването. Въз основа на изложеното дотук смятам, че дисертационният труд на ИВАНА ПЕШИЧ не би трябвало да бъде допуснат до защита в този вид и има нужда от сериозна преработка. Както отбелязах по-горе, темата на дисертацията може да бъде „Научният архив на протоiereй акад. д-р Иван Гошев (1896-1965) като извор за историята на Синодалния библейски превод на Библията от 1925 г.“, където авторът е извършил архивна работа и може да претендира за научни приноси.

Именно въз основа на тази част от предложения труд правя компромис и заявявам, че трудът отговаря на изискванията на ЗРАСРБ, като предлагам на дисертанта да бъде присъдена образователната и научна степен “доктор” по научната специалност “Теория и практика на превода”, професионално направление 2.1. Филология, област на висше образование 2. Хуманитарни науки.

Регламент на (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27.04.2016г.

02.09.2024 г.

доц. д-р Борис Наймушин
Департамент „Чужди езици и култури“
Нов български университет

OPINION

on a dissertation for the acquisition of an educational and scientific degree "Doctor"

Author of the dissertation: IVANA PEŠIĆ, PhD student full-time in the scientific specialty "Theory and Practice of Translation", professional field 2.1. Philology, field of higher education 2. Humanities, at the Department of Slavic and Balkan Studies at the Faculty of Philology of the South-West University "N. Rilski" - Blagoevgrad.

Thesis topic: "Translation Transformations in Contemporary Translations of Biblical Texts"

Member of the Scientific Jury: Assoc. Prof. Dr. Boris Anatolyevich Naimushin, 2.1 Philology (Theory and Practice of Translation – English)

***

Relevance of the dissertation topic

The stated goal of the dissertation is to trace the historical development of the translated biblical tradition with an emphasis on contemporary translation transformations in modern European translations of biblical texts in modern European history, and in particular translations of the Bible into modern Bulgarian.

Bible translation is an important topic that will always be relevant. Unfortunately, neither in the abstract nor in the dissertation itself, the author clearly and unequivocally states for what purpose he intends to analyze "modern translation transformations in modern European translations of biblical texts in modern European history". In other words, the object, subject and tasks of the research are not clearly formulated and distinguished. If we assume that the subject of the study is translation transformations, then the tasks of the study remain unclear.

The author also does not specify which contemporary European translations she will analyze and what time period covers the "new European history".

Familiarity with the analyzed scientific problem, literature review and structure of the dissertation

The stated topic – "Translation Transformations in Contemporary Translations of Biblical Texts" – suggests that there should be a chapter devoted to the review of the literature on the issues of translation transformations in biblical translation. The terminological apparatus with which the author will use in his research should be clarified, namely the concepts of "translation transformation", "translation strategy", "translation method", "translation techniques", etc. There are different opinions in science on these issues. and the author is obliged to present the existing views and

then offer his opinion on these important issues. Such an overview can be found, for example, in the article "On the Techniques in Translation: An Attempt at Description" by Veneta Sirakova and Stanimir Michev (<https://shorturl.at/Howbp>).

Since there is no such chapter, there is no review of the literature on the topic of the dissertation, the terminological apparatus is not clarified, we must assume that the author (1) is not familiar with the analyzed scientific problem or (2) is not familiar with the requirements and rules of scientific research. The very word "transformation" or "transformations" occurs exactly 8 (eight) times in the text of the work.

The proposed dissertation consists of an Introduction (pp. 4-11), three chapters (pp. 6-123), Conclusion (pp. 123-124), and References (pp. 124-136).

In the Introduction, the author makes some attempt to talk about translation and translation transformations, stating that in it he "examines the essences and characteristics of translation, its origin and historical development, and the general characteristics of biblical translations." The exposition is too general and chaotic, a variety of information is given from the theory of translation, the history of biblical translation, etc. However, the tasks of the study remain unclear.

Chapter One (pp. 12-40) "History of Bible Translation. Ancient Translations and Reviews of the Holy Scriptures" and Chapter II (pp. 40-95) "Bulgarian Translations of the Bible" offer an overview of well-known facts, which is presented without regard to the topic, which is "translation transformations in modern translations of biblical texts". The two chapters have a total volume of 72 pages and represent more than half of the total volume of the dissertation.

A certain relation to the topic of the dissertation is the general analysis of the notes to the translation by Ivan Rilski (pp. 64-66), which, however, is really very general.

Chapter Three (pp. 96-123) "Preparation of the Modern Synodal Translation of the Bible presents, in the words of the author, new data from the archive of Acad. Prof. Ivan Goshev (1896-1965) and "examines in detail, on the basis of historical and archival materials, the difficult and long path of the canonical Synodal Translation of the Old and New Testaments of St. John the Baptist. Writing in Modern Bulgarian".

In the Conclusion (pp. 123-124) the author presents the contributing points of the dissertation.

Correspondence between goals and objectives and the chosen research methodology

As we have already noted above, the tasks of the dissertation are not specified, i.e. it is not clear for what purpose the author wants to analyze the "translation transformations in modern translations of biblical texts", the languages compared and the time frame are not specified. On the other hand, the author does not talk about the methodology of his research. The word "methodology" does not appear even once in the text.

Moreover, there is a discrepancy between the stated topic and the actual content of the dissertation. There are no examples of translation transformations in modern translations in the text, there is no extracted material, there is no corpus. From this

point of view, most of the "contribution points" indicated by the author are unfounded. For example, the following is indicated as contributions:

"2. Examines the translation transformations in contemporary European translations of biblical texts in modern European history".

9. The evaluation of the extracted material combines the Theory of Interlingual Translation and other scientific, historical and theological theories."

It is not clear from the text of the dissertation how the author arrived at the following contribution:

5. The one-sided theoretical translation aspect in the examination of translation transformations is convincingly overcome. Biblical translations are considered NOT as translations of author's literary texts, but as an interlingual transformation of holy scripture.

In the text I did not find a discussion on the issue of the "one-sided theoretical translation aspect in the consideration of translation transformations", what exactly this one-sided aspect is and how the author "convincingly" overcomes it.

It is also not clear how the author arrived at the following contribution:

6. The work eloquently and unequivocally overcomes the traditional contradiction and the traditional opposition: on the one hand, the conservative postulate is accepted that no one has the right to change anything in the Holy Scriptures, and on the other hand, the existence over the centuries of different versions and versions of translations of biblical texts is recognized.

The word "postulate" occurs in the text only in this contribution. The word "contradiction", except in the contribution, occurs only once in the text, where the author simply states that

The second feature of the translation practice, which is important for the theory of biblical translations in the field of the creation of modern translated versions of the Bible, is the contradiction traced throughout history between, on the one hand, the different attempt, on the one hand, to decipher and convey as accurately as possible all the meanings of the texts of the Holy Scriptures, and, on the other hand, to convey the translated biblical text as clearly as possible. true and accessible even to an unprepared reader.

In other words, there is no discussion on this issue in the text of the dissertation and, accordingly, there can be no such contribution.

In fact, the topic of the dissertation is "**The Scientific Archive of Archpriest Acad. Dr. Ivan Goshev (1896-1965) as a source for the history of the Synodal Bible Translation of the Bible from 1925.**" The study and presentation of part of the archive of Acad. Goshev can indeed be considered a contributing moment, but not in a dissertation called "Translation Transformations in Contemporary Translations of Biblical Texts".

Questions to the PhD student

I believe that there are enough notes in the text of the opinion that raise questions for the PhD student.

I am also ready, if the PhD student wishes, to discuss the possibilities for the work to be reworked. I suggest that the author also get acquainted with some of my texts in the field of biblical translation:

Naimushin, B. (2009). *On Translation and the Bible: Trends and Approaches in Modern English Translations of the Holy Scriptures*. NBU. (habilitation)

Naimushin, B. (2022). St. Jerome and the horns of Moses: do not judge hastily. YEARBOOK "FOREIGN LANGUAGES AND CULTURES" Volume 3, 2020–2021. New Bulgarian University Press, 2022, pp. 165-178.

Naimushin, B. (2005). The Handwritten Bible: The Myth of the Middle Ages in the Third Millennium of Christianity. *Past*, 2, 77-87. ISBN: 13103451 For the magazine *Past* the correct ISSN is 1310-3415

Naimushin, B. (2005). The Magical Power of Words: From the King James Bible to Neuro-Linguistic Programming. Boyadzhieva, E. (ed.). *Language, literature, culture*. Department of Applied Linguistics, NBU, 232-241.

Naimushin, B. (2004). Biblical Translation As Dialogue With God: Reflections on the Exegesis and Translation of Psalm 22 (LXX 21). In: Stepanov, Ts., Vachkova, V. (eds.). *Civitas Divino-Humana*. In honor of Professor Georgi Bakalov. Sofia: Center for Bulgarian Studies TANGRA TanNakRa IC, 139-150.

Naimushin, B. Holy Scriptures a l'Anglais to suit any locale. Yankova, D. (ed.) (2007). *Canada: A View from Without*. NBU, 33-42. ISBN-10: 9545354690. ISBN-13: 978-9545354694

Naimushin, B. (2007). Seducing the Bible to Condition the World. Trendafilov, V. & Vassileva, I. (eds.) *Boundaries, Boundary Crossing, Cross-Boundary Transfer*. Proceedings of the 2007 BSBS and BASA Annual Conference. South-Western University "Neofit Rilski", Blagoevgrad, Bulgaria, 9-12 November 2007, 171-177.

Naimushin, B. (2007). Christianity as a religion of translation, or *Biblia L10N* for homo famelicus. Q: On man and language. Collection of scientific articles dedicated to the 60th anniversary of Prof. Maya Pencheva, Ph.D. Sofia: University Publishing House "St. St. Kliment Ohridski", 501-509.

Naimushin, B. (2008). Modern Translation Studies and Problems of Biblical Translation. In: *L'Homme dand le texte: Melanges offerts a Stoyan Athanasov a l'occasion de son 60 anniversaire = The Man in the Text: Jubilee Collection in Honor of Stoyan Atanasov*. Sofia: University Publishing House "St. St. Kliment Ohridski", 325-336.

I take the liberty of recommending these texts of mine in order to show that I have sufficient competence in the issues of biblical translation, and I also have a Master's degree in Hebrew studies from NBU. Among the reviewers of my habilitation work was Prof. Protopresbyter Nikolai Shivarov.

Conclusion

The dissertation of IVANA PEŠIĆ demonstrates a discrepancy between the stated topic and the content of the research. Based on the above, I believe that the dissertation of Ivana Pešić should not be allowed to be defended in this form and needs serious revision. As I noted above, the topic of the dissertation could be **"The Scientific Archive of Archpriest Acad. Dr. Ivan Goshev (1896-1965) as a source for the history of the Synodal Bible Translation of the Bible from 1925"**, where the author has carried out archival work and can claim scientific contributions.

It is on the basis of this part of the proposed work that I make a compromise and state that the work meets the requirements of the Law on the Development of Academic Staff in the Republic of Bulgaria, proposing that the candidate be awarded the educational and scientific degree of "Doctor" in the scientific specialty "Theory and Practice of Translation", professional field 2.1. Philology, field of higher education 2. Humanities.

Регламент на (ЕС) 2016/679 на Европейския парламент и на Съвета от 27.04.2016г.

02.09.2024 г.

Associate Prof. Boris Naimushin, PhD
Department of Foreign Languages and
Cultures
New Bulgarian University